

18.7.2012

Dnro 2639/3/12

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pirkko Äijälä-Roudasmaa

ENNALTA ILMOITTAMATON TARKASTUSKÄYNTI ESPOON KAUPUNGIN VANHUSPALVELUIDEN OSTOPALVELUYKSIKKÖÖN VANHAINKOTI ILTALAAN

Pöytäkirja (ilman liitteitä)

Aika: 18.7.2012

Paikka: Vanhainkoti Iltala Viherlaaksonranta 19, 02710 Espoo

Läsnä: Vanhainkoti Iltalasta perushoitaja - - -

Oikeusasiamiehen kansliasta läsnä olivat:

Esittelijäneuvos Tapio Rätty

Oikeusasiamiehensihteeri Pirkko Äijälä-Roudasmaa

TARKASTUKSEN TARKOITUS

Tarkastus tehtiin ennalta ilmoittamatta.

Tarkoituksena oli tutustua Espoon kaupungin järjestämän vanhuksille tarkoitetun hoidon sisältöön ja laatuun. Tarkastuksella arvioitiin henkilöstön mitoitusta ja sen riittävyttä sekä kiinnitettiin huomiota erityisesti asukkaiden hyvinvointiin sekä myös mahdollisiin itsemääräämisoikeuden rajoittamista koskeviin kysymyksiin. Samalla suoritettiin tilojen tarkastus.

Vanhainkoti Iltala toimitti apulaisoikeusasiamiehelle tarkastuksen jälkeen tietoja henkilökunnan määrästä ja koulutuksesta, liitteenä. Vanhusten ja hoitajien suhdeluku oli hieman yli 0,5.

TOIMITILAT

Vanhainkoti Iltala on Pelastusarmeijan säätiön omistama vanhuspalveluyksikkö, jolta Espoon kaupunki ostaa vanhusten hoiva ja kuntoutuspalveluja erityisesti pitkäaikaista hoivaa tarvitseville vanhuksille. Henkilökunnassa ei ole enää yhtään Pelastusarmeijaan kuuluvaa henkilöä.

Vanhainkoti sijaitsee yksikerroksisessa esteettömässä rakennuksessa, joka oli ulkoisesti hieman apea harmaantuvien rakenteiden johdosta. Sisääntulosta pääsi valoisaan aulaan, josta oli näkymä siistille sisäpihalle. Aulan vieressä oli suuri yhteinen ruokailutila, jossa asukkaat aterioivat tarkastuksen alkaessa. Käytävät, jotka johtivat asuinhuoneisiin, olivat leveähköt ja niissä oli tv / vierailusyvennyksiä. Asukkaita istui ryhmissä katsomassa vanhaa suomalaista elokuvaa.

Talossa oli oma erittäin siisti keittiö ja oma kokki.

Talossa oli myös siisti sauna ja neljä isoa suihkutilaa.

TILOJEN ESTEETTÖMYYS JA LUONNE

Asukkaat pystyivät liikkumaan pyörätuolilla esteettömästi. Tilat oli jaettu kahteen osastoon, jossa toisella oli 29 asukasta ja toisella 31 asukasta. Osastot puolestaan on jaettu kahteen noin 15 hengen yksikköön. Jokaisella asukkaalla oli oma huone jossa oma erillinen wc. Huoneet saa kalustaa itse oman makunsa mukaan. Tarkastetut huoneet olivat hyvin viihtyisiä ja kodinomaisia. Hoitosänky tuli talon puolesta ja tarvittaessa sisustuksessa avustettiin varastosta otettavilla huonekaluilla.

ASUKKAAT

Asukaspaikkoja oli yhteensä 60, jotka kaikki olivat käytössä. Ylipaikoille asukkaita ei otettu.

Naisia hoidettavista oli valtaosa eli 90 % ja miehiä 10 %. Tähän saattoi vaikuttaa asukkaiden oma toivomus hoitopaikasta. Hoivassa oli tiettyjä uskonnollisia elementtejä kuten päivän yhteiseen ruokahetkeen liittyvä ruuan siunaaminen ja aterista kiittäminen. Ruuan jälkeen asukkaat voivat jäädä niin halutessaan kuuntelemaan noin 10 minuuttia kestäväää hartauspuhetta, mutta he saivat myös poistua heti aterioituaan. Pelastusarmeijan järjesti kerran kuukaudessa hengellisen tilaisuuden, mutta siihen osallistuminen oli vapaaehtoista.

Hoidettavana oli muutama kaksikielinen vanhus, jotka kuitenkin puhuivat henkilökunnan kanssa suomea. Kokonaisuutena henkilökunnan ruotsinkielentaito arvioitiin välttäväksi. Ulkomaalaistaustaisia vanhuksia ei hoidettavissa ollut. Hoidossa olevien vanhusten keskiikä oli lähes 85,5 vuotta ja he asuivat vanhainkodissa keskimäärin 5-8 vuotta.

Asukkaista valtaosalla oli jonkinlaisia muistisairauksia, pyörätuolipotilaita oli 13. Asukkaissa ei ollut yhtään täysin vuoteeseen hoidettavaa asukasta. Huonokuntoisimmatkin pyritään nostamaan ylös päivittäin.

HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ, MITOITUS, TYÖOLOJEN

Lukumäärä- ja koulutustiedot liitteenä, josta ilmenee, että henkilöstömitoitus oli hieman yli 0,5.

Aamuvuorossa kummallakin osastolla työskenteli 5 hoitajaa ja yksi sairaanhoitaja, iltavuorossa työskenteli 4 hoitajaa ja yössä 1 hoitaja, viikonloppuna aamuvuorossa 4 hoitajaa (se poikkeavuus arkeen). Iltatalan henkilökunta on pitkäaikaista ja työhön motivoitunutta. Työn fyysinen raskaus on kuitenkin näkynyt jonkin verran sairauspoissaoloina.

Sairaslomien ja muiden lyhytaikaisten poissaolojen sijaistaminen on ollut helppoa oman eläkeläisistä ja opiskelijoista kootun listan avulla.

Uusien työntekijöiden ja sijaistyövoiman perehdytykseen panostetaan. Uusi pidempiaikainen työntekijä työskentelee vakituisen parina viikosta kahteen. Iltalassa on käytössä myös perehdytyskansio ja asukaskohtainen ohjeistus asukkaan tarvitsemasta hoivasta ja hoidosta.

Työntekijöiden käytössä oli yksi liikutettava nostolaite, jota käytetään tarpeen mukaan. Asukkaiden pyörätuolit ja muut henkilökohtaisen apuvälineet ovat asianmukaisessa kunnossa.

YKSITYISYYS

Iltalan vanhainkodissa kaikilla asukkailla oli omat viihtyisät ja kodinomaiset huoneet WC:llä. Osassa huoneita oli talon puolesta hoiwasänky. Asukkaat saivat itse sisustaa huoneensa omilla huonekaluilla ja muistoesineillä. Näin asunnot olivat hyvin kodinomaisia ja antoivat käsityksen vanhuksen elämästä. Usein asukkaat tapasivat omaisiansa omassa huoneessaan tai niin halutessaan aidatussa puutarhassa kesäisin. Vanhuksen yksityisyydestä oli huolehdittu hyvin.

Tarvittaessa omaisilla on mahdollisuus yöpyä asiakkaan huoneessa.

MAHDOLLISUUS ULKOILUUN JA HARRASTUKSIIN

Aidatulla yhteisellä piha-alueella on mahdollisuus ulkoilla päivittäin ja kesäisin tämä myös toteutuu hoitohenkilökunnan mukaan, ellei vanhus siitä nimenomaan kieltäydy. Myös muina vuodenaikoina asukkaita pyritään ulkoiluttamaan, jos heidät vain saadaan siihen houkuteluksi ja asukkaat pääsevät halutessaan myös hoitajien avustamina pidemmille kävelyille lähiympäristöön. Tarkastushetkellä vanhukset eivät ulkoilleet piha-alueella. Vanhus saa myös apua asiointiin ennalta sovittaessa.

Kesäisin pyritään järjestämään asukkaille pieniä retkiä. Fysioterapeutti järjestää vanhuksille tuolijumppaa kerran viikossa. Esiintyjiä käy Iltalan ulkopuolelta viikoittain, laulu- ja musiikkituokiot ovat varsinkin asukkaiden mieleen. Hoitajat järjestävät myös pieniä virikehetkiä. On mm. lehden lukua, muisteluhetkiä ja runopiiriä.

RUOKAILU

Ruokailu on kerran päivässä omassa isossa ruokalassa yhteishetkenä kaikille, muut ruokailut tapahtuvat pääsääntöisesti asiakkaan omassa huoneessa. Aamupala tarjotaan huoneisiin n. 8-8.30, jolloin lääkkeetkin jaetaan. Asiakkaalla on kuitenkin mahdollisuus jäädä nukkumaan niin halutessaan ja saada lisää välipalaa herättyään. Myös yöhoitaja on valmis antamaan yöpalaa. Omaa keittiötä ja ruuan laatua ja ruokapalveluiden joustavuutta kehuttiin.

ASIAKKAAN ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUDEN RAJOITUKSET

Muutamalla pyörätuolissa istuvalla asukkaalla käytetään turvavyötä estämään lattialle valuminen. Asiasta sovitaan lääkärin kanssa ja asiasta informoidaan vanhuksen omaisia.

Unilääkkeitä oli käytössä vähän, samoin rauhoittavia. Käyttö on vähentynyt vuosien kuluessa, hoitajat ovat käyneet lääkehoitokoulutuksen ja yhteistyö lääkärin kanssa on ollut hyvin toimivaa. Lääkäri käy talossa kerran viikossa ja on myös puhelimella tavoitettavissa. Kivun hoidosta huolehditaan aina tarvittaessa.

Suurimmalla osalla asukkaista on vaipat. Tästä huolimatta asukkaat vessatetaan hoitajan kertoman mukaan säännöllisesti heti aamusta ja aina ruokailujen yhteydessä sekä ennen nukkumaan menoa. Tarvittaessa myös yöhoitaja vessattaa asiakkaan tai vaihtaa vaipan. Vaippoja oli henkilökunnan mielestä riittävästi asukkaille.

SAATTOHOIDON JÄRJESTELYT

Asiakkaiden saattohoito järjestetään heidän omissa huoneissaan. Tarvittaessa hoitoresursseja voitiin lisätä yöksi. Omaisilla on mahdollisuus osallistua. Kivun hoitoon on kiinnitetty erityistä huomiota ja Espoon kotisairaanhoidon on tässä apuna. Pappi tulee aina pyydettyä paikalle.

MUISTUTUKSET

Muistutuksia (sosiaaliasiamies/potilasasiamies) ei yksikön toiminnasta ollut tehty.

TOIMENPITEET

Tarkastuksen johdosta apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin kiinnitti Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen huomiota seuraavaan seikkaan.

Ympäri vuorokautisessa hoidossa olevat vanhukset ovat aiempaa iäkkäämpiä ja huonokuntoisempia ja kärsivät fyysisten sairauksien ohella lisääntyvässä määrin dementoivista sairauksista. Nämä haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset eivät kykene itse huolehtimaan perus- ja ihmisoikeuksistaan eivätkä oikeudestaan hyvään hoitoon, hoivaan ja arvokkaaseen kohteluun.

Vanhusten pitkäaikaista hoivaa ja huolenpitoa järjestettäessä tulee kiinnittää huomiota annettavan hoidon ja huolenpidon laatuun. Oikeus yksityisyyteen, asumisen ja hoidon turvallisuus ja sen merkityksellisyys, asiakkaan kohtelu sekä vanhuksen sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen sekä muu iäkkään henkilön tavanomaiseen elämään kuten esimerkiksi ulkoiluun ja asiointiin osallistuminen ovat eräitä järjestettävien palvelujen laatuun vaikuttavia tekijöitä.

Tarkastushavaintojen perusteella apulaisoikeusasiamies Sakslin piti Vanhainkoti Iltalaa hyvää hoivaa ja hoitoa tarjoavana ostopalveluyksikkönä. Positiivista olivat mm. säännölliset fysioterapiapalvelut. Apu-

laisoikeusasiamies katsoi, että ulkoilun säännönmukaisuutta tulisi Iltalassa lisätä eri vuodenaikoina.

Tämä pöytäkirja lähetetään Vanhainkoti Iltalalle sekä Espoon kaupungin sosiaalitoimelle. Pöytäkirja lähetetään tiedoksi myös Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Pirkko Äijälä-Roudasmaa
oikeusasiamiehensihteeri